

яж». Визначення стратегій поведінки вчителів у конфліктах за допомогою приказок та афоризмів. Обговорення кожної стратегії за оцінкою результатів). У другій - розглянуто шляхи виходу з конфліктних ситуацій, визначено їхні ознаки і на їх підставі зроблено рекомендації щодо типу поведінки конфліктуючих, закріплено прийоми гнучкого поєднання проявів різних типів поведінки у конфліктах (міні-лекція «Стратегії, які використовуються при вирішенні конфлікту». Мозковий штурм, робота в групах. Узагальнення типових реакцій вчителів у конфліктних ситуаціях шляхом складання таблиці за ознаками конфліктних ситуацій, для яких ефективною тактикою поведінки є: примус, пристосування, уникнення, компроміс, співробітництво). У третій - усвідомлення доцільності вибору стратегії співробітництва (Аналітичний практикум. Розгляд педагогічної ситуації та обговорення варіантів її вирішення. Робота у групах «Способи вирішення конфлікту»). В четвертій частині було визначено ступінь «професійного вигорання» педагогічного колективу (діагностика синдрому «професійного вигорання» працівників освітніх організацій. За результатами тесту з'ясування звичного способу подолання конфлікту). У п'ятій частині розв'язано педагогічну ситуацію за допомогою стратегії співробітництва (Аналітичний практикум. Обговорення варіантів розв'язання педагогічної ситуації. Повідомлення результатів тесту, проведеного з учителями ніколи напередодні. З'ясування поглядів на вирішення конфліктів в ході проведення тренінгу. Підведення підсумків тренінгу). Для заключної діагностики був проведений тест опису поведінки К. Томаса (адаптація Н.В. Гришиної) [4, с 90-96], щоб визначити налаштованість вчителів на типові стратегії при вирішенні конфліктних ситуацій. Результати обстеження показали, що 70% вчителів при вирішенні конфліктів використовують стратегії співробітництва та компромісу (38 % і 32 % відповідно) і знову найменш прийнятними виявилися стратегії пристосування, уникнення та примусу.

Отже, під час проведення тренінгу в Полтавській гімназії № 6 ми з'ясували місце стратегії співробітництва при вирішенні педагогами конфліктів і переконалися у великих можливостях тренінгу як активної форми навчання педагогів баченню проблеми педагогічних конфліктів.

Література

1. Дзюба Т.М. Комплекс методик для діагностики психологічної готовності керівника школи до взаємодії в умовах конфлікту [Текст] / Т.М. Дзюба ; Управління освіти і науки Полт. Облдержадміністрації ; Полт. обл. ін-т післядипломної пед. освіти ім. М.В. Остроградського ; Каф. Менеджменту освіти. - Полтава, 2005. - 64 с Бібліогр.: с.61 (19 назв).
2. Методы разрешения педагогических конфликтов. - [http://wvvTv.gumanitarist.narod.ru/psixo-konflikt-podix\)stok2.htm](http://wvvTv.gumanitarist.narod.ru/psixo-konflikt-podix)stok2.htm)
3. Педагогічні конфлікти [Текст] // Завуч, 2004. - № 12. - Вкладка.
4. Пов'якель Н. Психологія вирішення педагогічних конфліктів [Текст] / Надія Пов'якель. - К.: Шкіл. Світ, 2008. - 128 с - (Б-ка "Шкільного світу"). -Бібліогр.: С. 124.

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Приходько І.П. (м. Полтава)

Освіта в Україні в останні роки опинилася на роздоріжжі. І не дивно – адже суспільні зміни та зміни в освіті завжди були тісно пов'язані між собою. І тому зміни в суспільстві – тим більше такого масштабу, як ті, що відбуваються в Україні зараз – для освіти завжди є своєрідним викликом: чи зможе вона вже зараз відреагувати на них належним чином?

У цьому контексті важливо з'ясувати місце освіти у характеристиках розвитку сучасних країн. Освіта, зокрема в умовах постіндустріального суспіль-

ства є важливим якісним показником ефективності суспільної життєдіяльності.

Так, критерієм суспільного прогресу виступає концепція людського розвитку – принципово новий підхід, розроблений на основі програми розвитку ООН (ПРООН).

Для кількісної характеристики концепції людського розвитку ПРООН розробила спеціальний узагальнюючий індекс людського розвитку (ІЛР). ІЛР відображає в одному показнику три основні напрями людського розвитку. Перший – тривалість життя, який має дати уявлення про умови життя, стан охорони здоров'я. Другий характеризує стан освіти: рівень письменності дорослого населення та співвідношення осіб, що навчаються в навчальних закладах I-III рівнів акредитації, до кількості осіб, які за віком можуть навчатися у цих закладах. Третій показник дає уявлення про життєвий рівень, добробут населення (показник ВВП на душу населення). [4, с.24]

Значення ІЛР України дорівнює 0,710 – що відносить країну на 69 позицію з 169 держав і територій. Середній ІЛР по світу у 2010 р становив 0.717. [2]

Така ситуація свідчить про те, що рівень розвитку українського суспільства не відповідає сучасним загальноосвітнім тенденціям. Тому нагально стоїть потреба суттєвих змін державної політики. У першу чергу це стосується освіти. Якісна освіта сьогодні – це запорука суспільного прогресу у найближчому майбутньому.

Економісти не дають однозначної відповіді на питання про значимість фінансів у розвитку системи освіти. Деякі з них розглядають фінанси як другорядний, технічний інструмент, до якого вдаються після того, як рішення щодо натуральних показників освіти (обсяг, якість) вже прийнято. Інша група економістів, навпаки, абсолютизує значимість фінансів у процесі освіти. Вони підтверджують, що фінанси роблять вирішальний вплив на масштаби, характер і структуру освіти

Витрати на освіту в розвинутих країнах здебільшого складаються з таких джерел: 1) витрати держави; 2) витрати приватних компаній і різноманітних добродійних фондів; 3) витрати, оплачувані учнями і їхніми сім'ями. Звичайно, усі країни з ринковою економікою відрізняються за структурою витрат на освіту. [3, с.291]

Реформування системи освіти сьогодні вимагає не сліпого копіювання зарубіжної практики, без відповідної адаптації до наших реалій та необхідного обсягу фінансових ресурсів в умовах їх хронічного обмеження, а освоєння історичного досвіду у виборі напрямів і шляхів становлення необхідного фундаменту. Доцільно також враховувати ту спадщину, яку ми отримали від радянських часів з притаманними їй негативними рисами, як от ієрархічна централізована система управління та навчання, фінансування за залишковим принципом, ідеологізованість усього навчального процесу, ігнорування гуманітарної складової та зарубіжного досвіду. Поряд з цим не слід ігнорувати позитивні особливості, такі як безкоштовність, доступність, наявних соціальних пільг – це слід використовувати. [1, с. 21]

В сучасних умовах освіта розглядається як форма інвестицій у людський капітал. У національному багатстві людський капітал у розвинених країнах становить 70%, природний капітал – 17%, а фізичний лише 13%. [4. с. 232] Варто зазначити що обсяги фінансування є тим критерієм, який певним чином відображає якісний рівень освітньої діяльності. В економічній теорії розроблено, а в практичній діяльності застосовується показник, який характеризує кількість людино-років освіти і виражається у вартісній формі, що відображає господарські затрати на навчання наявної робочої сили. [1, с.21]

На сьогодні в Україні фінансування освіти може здійснюватися за рахунок бюджетних коштів, платних послуг, що їх можуть і мають право надавати навчальні заклади, дивідендів від цінних паперів, валютних надходжень, доб-

ровільних грошових внесків, матеріальних цінностей, одержаних від підприємств, установ, організацій, окремих громадян. Співвідношення між бюджетним і не бюджетним фінансуванням освіти змінюється залежно від численних факторів: темпів економічного розвитку, наявності бюджетних ресурсів за адекватної державної політики у сфері освіти, форми власності навчального закладу. Обмеженість обсягів бюджетного фінансування зумовлює наявність платних послуг у фінансуванні закладів освіти [5, с. 56]

Щодо видатків зведеного бюджету України на освіту, то їх частка у загальних видатках бюджету зростає як в абсолютному, так і відносному значеннях.

У табл. 1 наведено динаміку видатків зведеного бюджету України, і, зокрема, на фінансування освітньої діяльності у 2007 та 2009 році.

Таблиця 1

Динаміка видатків зведеного бюджету України на фінансування освітньої діяльності

Роки	Розмір видатків зведеного бюджету на освіту(млн. грн.)	у % від загальних видатків	Видатки зведеного бюджету на освіту у % до ВВП
2007	44333	19.6	6.1
2009	66770	21.7	7.29

Але, законодавчо встановлено, що держава забезпечує бюджетні асигнування на освіту в розмірі не меншому 10% національного доходу [8, с. 61]. Оскільки розраховано, що 10% національного доходу становить приблизно 8% валового внутрішнього продукту [6, с. 3], то бачимо, що мінімальний обсяг фінансування освіти державою поки що не досягнуто.

Отже, необхідність стабільності фінансового забезпечення освітньої галузі вимагає продовження досліджень як бюджетного фінансування, так і пошуку альтернативних джерел в умовах обмеженості державних ресурсів.

Література

1. Бучковська Я.Г. Проблеми фінансування освіти в Україні / Я.Г. Бурковська // Наука й економіка. – 2010. - №2. – С. 20 – 22.
2. Звіт з людського розвитку 2010 року[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua/information-centre/news/1243>
3. Іщук Л.І. Теоретичні засади формування економічного механізму фінансування закладів вищої освіти України / Л.І. Іщук // Науковий вісник. – 2006. – №16.7. – С.290 – 297
4. Кириченко О.А. Ефективне фінансування вищої освіти – шлях до конкурентної економіки і відкритого суспільства /О.А. Кириченко, С.Лаптев, Ю.Неговська. – К. : Вища школа. – 2007. - №4. – С.23-35
5. Кичко І.І. Фінансування освіти в умовах формування соціально орієнтованої економіки / І.І. Кичко // Фінанси України. – 2003. – № 1. – С. 53 – 59.
6. Красняков Є.В. Державне фінансування не має бути залишковим / Є.В. Красняков // Рідна школа. – 2004. – № 7 – 8. – С. 3 – 7.
7. Красняков Є.В. Освітня політика як інструмент впливу держави на систему освіти /Є.В. Красняков // Шлях освіти. – 2006. – № 4. – С. 11 – 13.
8. Про освіту [Електронний ресурс] : закон України : [прийнято ВР 23.05.1991 р. №1060-12]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1060-12>
9. Свінцов О.М. Особливості інвестування інформаційно-енергетичного ресурсу розвитку суспільства [Електронний ресурс] / СвінцовО.М. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/Portal/chem_biol/nvnltu/14_1/184_Swincow_14_1.pdf.